

Innst. S. nr. 209

(2001-2002)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Ola D. Gløtvold og Marit Arnstad om endring av erstatningsreglene for vern i nasjonalparker og for landskapsvernområder

Dokument nr. 8:42 (2001-2002)

Til Stortinget

Følgende forslag fremmes i dokumentet:

"Stortinget ber Regjeringen om å fremlegge de nødvendige forslag til lovendring for å sikre at det økonomiske tap som påføres grunneiere ved rådgighetsinnskrenkninger som følge av vern til nasjonalpark og/eller landskapsvernområde, blir erstattet etter de samme prinsipper som for naturreservat."

1. KOMITEENS MERKNADER

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sylvia Brustad, Rolf Terje Klungland og Synnøve Konglevoll, fra Høyre, Øyvind Halleraker, Siri A. Meling og Leif Frode Onarheim, fra Kristelig Folkeparti, Ingmar Ljones og lederen Bror Yngve Rahm, og fra Sosialistisk Venstreparti, Hallgeir H. Langeland og Ingvild Vaggen Malvik, viser til brev fra statsråd Brende datert 19. mars og 28. april 2002 og den klare anbefaling om å avvete saken, men samtidig utvide mandatet til Lovutvalget for biologisk mangfold (BLUT).

Flertallet støtter dette synet, og ber om at de nødvendige tiltak iverksettes for å gi BLUT tilleggsmandat for å kunne behandle den problemstillingen som tas opp i Dokument nr. 8:42 (2001-2002). Flertallet ber om at dette skjer så raskt som mulig, samt at relevante høringsinstanser tas med på råd.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Øyvind Korsberg og Øyvind Vaksdal, og fra Senterpartiet, Inger S. Enger, viser til at den private eiendomsretten har lange tradisjoner i Norge. Denne eiendomsretten er et viktig grunnlag for vårt samfunn, og er et overordnet

prinsipp som bl.a. er nedfelt i Grunnlovens §§ 104 og 105. Disse medlemmer vil påpeke betydningen av det private eierskapet, også i forhold til naturområder. Private grunneiere er ofte de beste forvaltere av naturområder. Private grunneiere har en særlig interesse av å forvalte eiendommen sin i et langsiktig perspektiv, slik at verdiene blir holdt i hevd og kan overlates til neste generasjon i minst like god forfatning som i dag. Private grunneieres arbeid med å vedlikeholde naturområder kommer i høy grad allmennheten til gode.

Disse medlemmer mener det bør være tungtveiende grunner for å kunne foreta inngrep i den private eiendomsretten. Der hvor det offentlige griper inn i den private eiendomsretten gjennom vernevedtak eller lignende, må det tilføres tilstrekkelige ressurser for å sikre full erstatning for økonomisk tap.

Disse medlemmer viser til at det som følge av Nasjonalparkplanen er ca. 50 forslag til vern av norsk natur. Nasjonalparkplanen omfatter ca. 11 000 km² privat grunn, og de nevnte forslag vil medføre store restriksjoner for grunneiernes forvaltning av naturområdene.

Disse medlemmer viser til at tidligere verneplaner ofte har medført høy konfliktgrad mellom dem som berøres av vernevedtaket og myndighetene. Grunneiere kan lett føle seg urettferdig behandlet og overkjørt av storsamfunnet.

Disse medlemmer viser til at dagens erstatningsregler tilsier forskjellig erstatning avhengig av hvilken definisjon verneinngrepet har. Ved opprettelse av naturreservat får grunneiere erstatning i samsvar med ekspropriasjonerstatningsloven, som tilsier at bare økonomiske tap som er en følge av forbud etter verneregulene kan kreves erstattet. Ved opprettelse av nasjonalparker og landskapsvernområder skal derimot erstatning fastsettes av domstolene, noe som i praksis

har tilsvart null erstatning. Dette til tross for at virkningen av fredningsbestemmelsene i mange tilfeller er den samme for grunneierne uavhengig av om det opprettes nasjonalpark eller naturreservat.

Disse medlemmer konstaterer at ved å fortsette verneprosessen med dagens regelverk, åpner man for sterke konflikter mellom myndigheter og grunneiere. De fleste grunneiere og deres interesseorganisasjoner aksepterer å delta som part i denne verneprosessen, men forutsetter å få en rettferdig erstatningsordning for de områdene som blir vernet som nasjonalpark og landskapsvernområder. Det bør også arbeides for makeskifte mellom staten og grunneier der det er mulig.

Disse medlemmer mener derfor det både er prinsipielle og praktiske grunner til å endre erstatningsreglene ved vern av grunn i henhold til forslaget. Som rettsstat må Norge holde fast ved den private eiendomsretten, og derfor sikre full erstatning til dem som økonomisk rammes av vernevedtak. Samtidig vil den praktiske gjennomføring av vernevedtak kunne gjøres med langt lavere konfliktnivå ved korrekt erstatning.

Disse medlemmer mener regelverket må likestille retten til erstatning for økonomisk tap som følge av vern, uavhengig av om området defineres som naturreservat, nasjonalpark eller landskapsvernområde. Økonomisk erstatning må dekke tap som følge av vernet, slik som erstatningsvernet ved opprettelse av naturreservat fungerer i dag.

Disse medlemmer viser til brev fra statsråd Brende og mener at erstatningsordningen gis tilbakevirkende kraft for de forslag i Nasjonalparkplanen som allerede er til behandling, samt for områder der vernevedtaket allerede er fattet, men hvor fristen for krav om erstatning ennå ikke er gått ut.

Komiteens medlem fra Senterpartiet peker på at tap av bruksretter som mange private grunneiere har i statsallmenninger må erstattes etter samme prinsipper som når verneområdene leges på privat grunn. Enten dette gjelder rett til uttak av tømmer, beiterett eller andre forhold, vil svekkelse eller bortfall av rettigheten representere et reelt tap. Slikt tap må ha krav på samme erstatning enten verneområdet legges på statlig eller privat grunn.

Dette medlem mener videre den foreslåtte endringen i naturvernloven må gjennomføres så snart som mulig. Arbeidet med Nasjonalparkplanen har kommet langt, og planen er at Regjeringen skal gjøre formelle

vedtak om opprettelse for mange av områdene de nærmeste årene. Usikkerhet og konflikter bør nå dempes ved å vedta en rettferdig erstatningsordning. Det er ikke akseptabelt å vente til Lovutvalget for biologisk mangfold er ferdig med sitt arbeid. Det synes heller ikke nødvendig med omfattende utredninger, fordi saksområdet er tilfredsstillende belyst i forbindelse med tidligere behandling i Stortinget.

Dette medlem viser til forsikringer fra miljøvernministeren om at endringer i naturvernloven vil bli gitt tilbakevirkende kraft. Dette medlem viser til at det ikke er tilstrekkelig at bare grunneiere i områder hvor den formelle fristen for å fremme krav ikke har gått ut, skal få nytte av lovendringen. Dette medlem minner om at vernevedtak for Setesdal Vesthei - Ryfylkeheiane ble fattet 28. april 2000 og for Brattefjell - Vindeggen 15. desember 2000. Det ville være en helt urimelig forskjellsbehandling dersom ikke også disse første områdene i Nasjonalparkplanen skulle bli behandlet på samme måte. Dersom en lovendring gis med tilbakevirkende kraft, må det få virkning for alle områder lagt ut til nasjonalparker eller landskapsvernområder fra og med 1. januar 2000. Dette medlem ber derfor Regjeringen sørge for at dette hensynet blir ivaretatt under utarbeidelse og iverksetting av endring av naturvernloven.

2. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet:

Stortinget ber Regjeringen om å fremlegge de nødvendige forslag til lovendring for å sikre at det økonomiske tap som påføres grunneiere ved rådhetsinnskrenkninger som følge av vern til nasjonalpark og/eller landskapsvernområde, blir erstattet etter de samme prinsipper som for naturreservat.

3. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument nr. 8:42 (2001-2002) - forslag fra stortingsrepresentantene Ola D. Gløtvold og Marit Arnstad om endring av erstatningsreglene for vern i nasjonalparker og for landskapsvernområder - avvises.

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 4. juni 2002

Bror Yngve Rahm
leder

Øyvind Korsberg
ordfører

Øyvind Vaksdal
sekretær

Vedlegg 1**Brev fra Miljøverndepartementet v/statsråden til energi- og miljøkomiteen, datert 19. mars 2002****Vedr. Dok. nr. 8:42 (2001-2002) Forslag fra stortingsrepresentantene Ola D. Gløtvold og Marit Arnstad om endring av erstatningsreglene for vern i nasjonalparker og for landskapsvernområder**

Jeg viser til oversendelsesbrev av 06.02.2002 fra energi- og miljøkomiteen vedlagt dok. nr. 8:42 (2001-2002) fra representantene Ola D. Gløtvold og Marit Arnstad og har følgende merknader til forslaget:

I forslaget foreslås det å endre erstatningsvernet for de som blir berørt av etableringen av nye nasjonalparker og landskapsvernområder. Det vises til at for nasjonalparker kan vernereglene og utøvelsen av vernet bli like strengt som for naturreservater, og for landskapsvernområder er mange av disse områdene i dag å betrakte som verneområder med bestemmelser som ligner rådighetsinnskrenkningene i nasjonalparker.

Jeg vil minne om at under Willoch-regjeringen foretok Stortinget i 1985 endringer i naturvernlovens erstatningsregler. Lovendringen førte til at det ytes erstatning for ethvert tap grunneier/rettighetshaver lider ved opprettelse av naturreservater eller naturmin-

ner. Etter denne bestemmelsen gis det også erstatning for påregnelige bruksendringer. For nasjonalparker og landskapsvernområder er fortsatt utgangspunktet for erstatning de alminnelige rettsgrunnsetninger som har utviklet seg på basis av prinsippet i Grunnlovens § 105. Dette innebærer at vesentlig økonomisk tap som følge av vernet blir erstattet.

En endring av erstatningsreglene som foreslått i dok. 8 forslaget berører mange viktige spørsmål - både av erstatningsrettslig og økonomisk karakter. Jeg mener derfor det er nødvendig å få en ekstern faglig vurdering, av en lovendring som foreslått. Det ble i fjor nedsett et eget Biomangfoldlovutvalg for å se nærmere på norsk naturvernlovgivning. Utvalget skal avgi sin innstilling høsten 2003. Jeg vil be utvalget foreta en slik gjennomgang før Regjeringen tar endelig stilling til saken. Ved å la lovutvalget for biologisk mangfold utrede saken nærmere, får man også muligheten til å se sammenhengen mellom erstatning og restriksjoner og de næringsmessige mulighetene som gis innenfor ulike vernetyper. Regjeringen vil på denne bakgrunn komme tilbake til Stortinget med saken.

Vedlegg 2**Brev fra Miljøverndepartementet v/statsråden til energi- og miljøkomiteen, datert 28. april 2002****Vedr. Dok. nr. 8:42 (2001-2002) Forslag fra stortingsrepresentantene Ola D. Gløtvold og Marit Arnstad om endring av erstatningsreglene for vern i nasjonalparker og for landskapsvernområder. Spørsmål om praktisering av eventuelle endringer i erstatningsregler**

I et Dok-8-forslag foreslår stortingsrepresentantene Marit Arnstad og Ola D. Gløtvold at nasjonalparker og landskapsvernområder skal erstattes på samme måte som naturreservater og naturminner. Forslaget ligger nå til behandling i Stortinget. Jeg har i brev til komiteen datert 19. mars i år sagt at jeg vil forelegge spørsmålet om erstatninger for nasjonalparker og landskapsvernområder for Lovutvalget for biologisk mangfold. Dermed vil erstatningsrettslige og økonomiske konsekvenser av forslaget bli utredet nærmere. Så lenge saken ligger i Stortinget til behandling, vil jeg avvente resultatet av denne behandlingen før jeg tar ytterligere

initiativ i saken. Inntil en eventuell endring av erstatningsreglene, vil eksisterende regelverk gjelde.

Det er kommet krav om at miljøvernministeren må sørge for at endringen av erstatningsreglene for nasjonalparker og landskapsvernområder kommer på plass før nye nasjonalparker vedtas. Jeg mener det vil være svært uheldig om arbeidet med nasjonalparkplanen skulle stanses i påvente av en eventuell lovendring. Jeg vil derfor gå inn for at en eventuell ny erstatningsordning får tilbakevirkende kraft for de forslag i nasjonalparkplanen som allerede er til behandling. Dette må også gjelde for områder der vernevedtaket allerede er fattet, men fristen for krav om erstatning ennå ikke er gått ut. Det vil i såfall innebære at en slik overgangsordning også vil omfatte Forollhogna. Jeg viser i denne forbindelse til at tilsvarende overgangsregler ble brukt ved lovendringen i 1985 da erstatningsreglene for naturreservater ble endret.